

Artur Patek

W Czechach o Polsce w kontekście Europy Środkowej i Wschodniej

Historia Slavorum Occidentis 1(12), 89-98

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

ARTUR PATEK (KRAKÓW)

W Czechach o Polsce w kontekście Europy Środkowej i Wschodniej

Słowa kluczowe: czeskie badania polonoznawcze, Czechy, Polska, Europa Środkowa i Wschodnia

Keywords: Polish studies in the Czech Republic, Czech Republic, Poland, Central and Eastern Europe

Abstract: Polish studies have a long tradition in the Czech Republic. The Congress of the Polish Studies, held in Prague in 2013, attempted to present the current state of research on Polish issues. Two monographs were published as the proceedings of the congress. This paper discusses the second one, i.e., *The Czech studies on Poland in the context of Central and Eastern Europe*.

Czeskie badania nad Polską mają długą tradycję¹. Ich początki sięgają pierwszej połowy XIX stulecia, gdy Czesi przeżywali odrodzenie narodowe. Okres ten charakteryzował się żywym zainteresowaniem elit czeskich sprawami Słowian i świata słowiańskiego, a w tym kontekście także problematyką polską. Pojawiły się pierwsze polonoznawcze prace naukowe. Początkowo koncentrowały się one wokół literaturo- i językoznawstwa². Z czasem dołączyły do nich studia z innych

¹ Syntetyczny zarys problemu: R. Baron, R. Madecki, *Z tradycji czeskich badań polonistycznych*, [w:] *Czeskie badania nad Polską w kontekście Europy Środkowej i Wschodniej*, red. R. Baron, R. Madecki, J. Malicki, Praha 2016, s. 13–39.

² Za zapowiedź późniejszych badań można uznać syntezę Pavla Josefa Šafaříka, *Geschichte der slawischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten* (Pest 1826), w której polskiej li-

dyscyplin humanistycznych. Osobny rozdział stanowiła twórczość translatorska. Warto zauważyć, że zaledwie dziewięć lat po publikacji oryginału ukazał się czeski przekład jednego z dzieł polskiego romantyzmu, poematu historycznego „Konrad Wallenrod” Adama Mickiewicza³, a w ostatnim ćwierćwieczu XIX w. samych tylko tłumaczeń utworów Henryka Sienkiewicza doliczyć się można przeszło 70⁴.

Czeskie badania polonoznawcze weszły w nową fazę po utworzeniu Czechosłowacji. W roku akademickim 1923/1924 uzyskały rangę uniwersytecką, a tym samym charakter instytucjonalny. Najpierw na Uniwersytecie Karola w Pradze powołano Katedrę Języka Polskiego i Literatury, którą objął przybyły z Krakowa Marian Szykowski (1883–1952), profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego i członek korespondent Polskiej Akademii Umiejętności⁵. Potem, w semestrze letnim, na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Masaryka w Brnie utworzono, w ramach filologii słowiańskiej, lektorat języka polskiego prowadzony przez slawistę i polonofila Maxmiliána Kolaję (1883–1966). Warto dodać, że praska placówka była pierwszą w ogóle samodzielną katedrą polonistyki, jaka powstała poza Polską. Po drugiej wojnie światowej ośrodki zajmujące się badaniami nad naszym krajem ukształtowały się na uczelniach w Ołomuńcu i Ostrawie. Później, już po upadku komunizmu, przedmioty o profilu polonistycznym wprowadzono w kilku nowo utworzonych uniwersytetach, m.in. w Pardubicach, Opawie i Pilźnie.

Wprawdzie studia polonoznawcze w poszczególnych ośrodkach rozwijają się nieco inaczej i mają swoją specyfikę (przykładowo w Brnie dominują studia

teraturze poświęcono osobny rozdział. Niedługo potem ukazały się pierwsze prace naukowe wydane już w Czechach i po czesku. Były wśród nich gramatyka języka polskiego opracowana przez Václava Hankę (*Mluvnice polského jazyka podle Dobrovského*, Praha 1839) oraz podręczniki do nauki polskiego przygotowane przez katolickiego duchownego Dominika Aloisa Špachtę (pierwszy wyszedł w 1837 r.).

³ Czeski przekład ukazał się w 1837 r. w Pradze (*Konrád Wallenrod. Powěst děgepisná z děgův litevských a pruských*), a jego autorem był Václav Štulc (1814–1887), prałat kapituły wyszehradzkiej.

⁴ Zob. M. Sobotková, *Recepcja dzieł Henryka Sienkiewicza w środowisku czeskim*, [w:] *Henryk Sienkiewicz: biografia, twórczość, recepcja*, red. L. Ludorowski, H. Ludorowska, Lublin 1998, s. 308–314.

⁵ K. Krejčí, *Založení stolice polského jazyka a literatury na Karlově univerzitě v Praze*, [w:] *Padesát let polonistiky na Univerzitě Karlově v Praze*, red. T. Bešta, Praha 1977, s. 18–33. Szerzej zob. M. Benešová, R. Rusin Dybalska, L. Zakopalová, *90 let pražské polonistiky – dějiny a současnost / 90 let praskiej polonistiky – historia i współczesność*, Praha 2013.

filologiczne), to ogólnie można stwierdzić, że współczesna czeska polonistyka uniwersytecka obejmuje najważniejsze obszary badawcze – język, literaturę i historię⁶.

Polsko-czeskiej współpracy naukowej dobrze przysłużyła się, działająca w latach 1993–2006, Stała Wspólna Polsko-Czeska Komisja Nauk Humanistycznych przy Ministerstwie Edukacji Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej i Ministerstwie Szkolnictwa, Młodzieży i Kultury Fizycznej Republiki Czeskiej⁷. W sferze jej zainteresowań, poza historią i filologią, znalazły się także archeologia, historia sztuki, etnografia, filozofia i politologia⁸. Do tradycji Komisji, przynajmniej częściowo, nawiązuje założone w 2006 r. Polsko-Czeskie Towarzystwo Naukowe z siedzibą we Wrocławiu. Za cel stawia sobie „inspirowanie, prowadzenie i organizowanie badań nad historycznymi i współczesnymi problemami Polski i Czech oraz stosunków polsko-czeskich w szerokim kontekście międzynarodowym”⁹. Od 2011 r. polscy i czescy historycy wydają pierwsze wspólne czasopismo naukowe (półrocznik) „Historia Slavorum Occidentis”. Pismo ukazuje się pod auspicjami Stowarzyszenia Historyków Republiki Czeskiej (Sdružení historiků České

⁶ Szerzej zob. I. Pospíšil, R. Madecki a kol., *Česka polonistika: nové výzvy, nová témata*, Brno 2012.

⁷ Plonem prac Komisji były publikacje: *Česká polonistika a polská bohemistika. Polonistické studie v České republice a bohemistické studie v Polské republice v posledních třiceti letech. Historické a filologické obory / Polskie badania bohemistyczne i czeskie badania polonistyczne w ostatnim trzdziestoleciu. Nauki historyczne i filologiczne*, red. M. Myška, R. Gładkiewicz, Praha/Praga 1995; *Česká polonistika a polská bohemistika na přelomu století / Czeska polonistika i polska bohemistika na przełomie stuleci*, red. M. Borák, R. Gładkiewicz, Praha 2009. Pod auspicjami Komisji ukazały się także trzy tomy pokonferencyjne dotyczące procesów transformacyjnych w obydwu krajach po drugiej wojnie światowej: *Mezi dvěma transformacemi. Československo a Polsko v letech 1947 (1948) – 1989. Od transformaci do transformaci. Polska i Czechosłowacja w latach 1947 (1948) – 1989*, red. J.J. Bruski, E. Maur, M. Pułaski, J. Valenta, Praha 2001; *Procesy transformacyjne w Polsce i Czechosłowacji w latach 1944 (1945) – 1948. Procesy transformace v Polsku a v Československu v letech 1944 (1945) – 1948*, red. J.J. Bruski, E. Maur, M. Pułaski, F. Svátek, Wrocław-Opole 2004; *Procesy transformacyjne w Polsce i Czechosłowacji / Czechach po roku 1989. Transformační procesy v Polsku a v Československu / Česku po roce 1989*, red. J.J. Bruski, E. Maur, M. Pułaski, J. Vykoukal, Wrocław 2005.

⁸ O działalności Komisji w latach 1993–2005 zob. *Sprawozdanie Eduarda Maura*, [w:] *Česká polonistika*, red. M. Borák, R. Gładkiewicz, s. 15–19. Polską sekcją Komisji kierowali kolejno Michał Pułaski i Jacek Baluch, a czeską Milan Myška i Eduard Maur.

⁹ Cyt. za: *Polsko-česká vědecká společnost – Polsko-Czeskie Towarzystwo Naukowe*, <http://www.hiu.cas.cz/cs/zahranicni-spoluprace/obecna-charakteristika/polsko-czeskie-towarzystwo-naukowe/> [dostęp z dnia 10.09.2016].

republiki) i Polskiego Towarzystwa Historycznego, a siedziba redakcji mieści się w Toruniu.

Próba przedstawienia aktualnego stanu czeskich badań nad Polską był Kongres Polonoznawczy zorganizowany w Pradze we wrześniu 2013 r. Dodajmy, że znaczącego wsparcia dla tej idei udzieliła Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Republice Czeskiej, a uroczyste rozpoczęcie i zakończenie obrad odbyło się w gmachu naszego przedstawicielstwa. Pomocą służył także Instytut Polski w Pradze. Nieprzypadkowo kongres zwołano w dziewięćdziesiątą rocznicę założenia czeskiej polonistyki uniwersyteckiej, ale poza uczczeniem tego faktu chodziło o integrację środowiska naukowego oraz porównanie stanu czeskich badań z wynikami prac w innych krajach. Zamyśl ten akcentował już sam tytuł kongresu – „Česká polonistická studia v evropském kontextu” („Czeskie badania nad Polską w kontekście europejskim”)¹⁰.

Jak przyznali organizatorzy, w warstwie koncepcyjnej i metodologicznej bliskie im były założenia Kongresów Zagranicznych Badaczy Dziejów Polski (Kraków 2007 i 2012) oraz Kongresów Polonistyki Zagranicznej (od 2016 r. Światowy Kongres Polonistów)¹¹.

Trzeba tu zauważyć, że termin „polonistyka” ma w czeskim dyskursie naukowym szerokie znaczenie, gdyż poza badaniami z zakresu języka i literatury obejmuje również inne dyscypliny humanistyczne – historię, etnologię, politologię, prawo etc. W ostatnich dekadach powiązania między nimi wyraźnie zacieśniają się. Toteż i obrady wspomnianego kongresu miały charakter interdyscyplinarny, gromadząc w trzech sekcjach (historycznej, filologicznej i politologicznej) ponad 100 badaczy z kilkunastu krajów. Trud zorganizowania sympozjum wzięły na siebie Instytut Historii Akademii Nauk Republiki Czeskiej (Historický ústav Akademie věd České republiky), Instytut Sławistyki Uniwersytetu Masaryka w Brnie

¹⁰ O kongresie zob. K. Kardyni-Pelikánová, *Polonoznawczy Kongres Interdyscyplinarny w Pradze*, *Historia Slavorum Occidentis* 4 (2013), nr 1, s. 213–217; R. Baron, R. Madecki, *Czeskie badania nad Polską w kontekście europejskim (Kongres Polonoznawczy w Pradze, 11–12 IX 2013 r.)*, *Prace Historyczne* 141 (2014), z. 1, s. 187–193; A. Stec, *Mezinárodní vědecká konference Česká polonistická studia v evropském kontextu*, *Slovanský přehled*, (2014), č. 1, s. 230–233.

¹¹ Kongresy Polonistyki Zagranicznej zostały zainaugurowane w 1998 r. Ich celem jest integracja i współpraca środowisk polonistów z kraju i zagranicy. Pierwsze spotkanie zorganizowano w Warszawie, kolejne w Gdańsku, Poznaniu, Krakowie i Opolu. Ostatni, jak dotąd, VI Kongres odbył się w 2016 r. w Katowicach. Zob. <http://www.kongrespolonistow2016.us.edu.pl/> [dostęp z dnia 10.09.2016].

(Ústav slavistiky, Masarykova univerzita) oraz Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego. Wsparciem finansowym służyło powołane w 2008 r. Czesko-Polskie Forum przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych Republiki Czeskiej¹².

Plonem praskiego spotkania polonoznawców są dwie zbiorowe monografie. Pierwsza, wydana w 2014 r. pt. „Česká polonistická studia: tradice a současnost (filologie – historie – politologie – právo)”¹³, zajmowała się tradycjami i współczesnością badań polonistycznych w Czechach. Prezentowała dotychczasowy dorobek oraz wskazywała kierunki dalszych prac badawczych. Ponieważ publikacja doczekała się już omówień¹⁴, odnotujmy tylko, że wśród jej autorów znalazło się prawie 40 badaczy z różnych ośrodków naukowych w Czechach (Praga, Brno, Opawa, Ołomuniec, Ostrawa), a także ze Słowacji (Preszów) i Polski (Poznań).

Kolejna publikacja ukazała się w 2016 r. pt. „Czeskie badania nad Polską w kontekście Europy Środkowej i Wschodniej”¹⁵. Tom ten, któremu chcemy poświęcić tu więcej uwagi, uznać można za kontynuację poprzedniej pozycji, ale równocześnie stanowi osobną monografię. Jest próbą spojrzenia na czeską polonistykę z perspektywy porównawczej w kontekście Europy Środkowej i Wschodniej. Jak piszą redaktorzy (s. 7), „takie podejście metodologiczne prowadzi do głębszego zrozumienia uwarunkowań i wyników badań poszczególnych narodowych dyscyplin humanistycznych zajmujących się polską historią, literaturą i kulturą”. Tak dla Polaków, jak i Czechów naturalnym punktem odniesienia był i jest obszar Europy Środkowej, ale jednocześnie nie sposób zrozumieć historycznego i kulturowego rozwoju obu narodów bez uwzględnienia kontekstu wschodnioeuropejskiego.

¹² Równoległe przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych RP powołano Forum Polsko-Czeskie. Celem obydwu ciał jest wspieranie wspólnych projektów i inicjatyw wśród społeczeństw obywatelskich Polski i Czech. *Česko-polské fórum*, http://www.mzv.cz/cesko-polske_forum/cz/index.html [dostęp z dnia 24.09.2016].

¹³ R. Baron, R. Madecki a kolektiv, *Česká polonistická studia: tradice a současnost (filologie – historie – politologie – právo)*, Historický ústav AV ČR, Praha 2014, ss. 619 + [20] s. il.

¹⁴ Zob. recenzje w: *Český časopis historický*, (2016), č. 3, s. 763–768 (autor: Henryk Gmiterek); *Przegląd Zachodni*, (2015), nr 3, s. 289–291 (Marceli Kosman); *Slovanský přehled*, (2015), č. 2, s. 454–455 (Jiří Friedl).

¹⁵ R. Baron, R. Madecki, J. Malicki i in., *Czeskie badania nad Polską w kontekście Europy Środkowej i Wschodniej*, Praha 2016, Historický ústav AV ČR, Praha 2016, ss. 703 + [72] s. il.

Część tekstów jest już znana czytelnikowi, gdyż ukazały się wcześniej w języku czeskim w tomie wydanym w 2014 r. Na pokrewieństwo obu książek wskazuje także podobny graficzny projekt okładek z fragmentem mapy Rzeczypospolitej Obojga Narodów po pierwszym rozbiórce autorstwa niemieckiego kartografa Tobiasa Conrada Lottera (1717–1777)¹⁶.

Większość artykułów ma charakter historyczny i historyczno-literacki. Jeden rozdział (rozdz. VII: „W kierunku Unii Europejskiej i demokracji?”) prezentuje podejście politologiczne. Część ta zresztą, jeśli idzie o temat i charakter, wyraźnie różni się od pozostałych rozdziałów.

Warto zauważyć, że książka prawie w całości została wydana w języku polskim (tylko kilka tekstów opublikowano po angielsku)¹⁷, a poprzedza ją, w formie motta, znany wiersz Antoniego Słonimskiego pt. „Ten jest z ojczyzny mojej”. Wśród autorów znaleźli się badacze (wymieniając w kolejności alfabetycznej) z Białorusi, Czech, Litwy, Polski, Rosji, Słowacji, Stanów Zjednoczonych, Ukrainy i Węgier. W sumie 47 badaczy różnych pokoleń i o różnym doświadczeniu naukowym (noty biograficzne, s. 673–691). Ze strony czeskiej teksty zamieściło wielu historyków i literaturoznawców, wśród nich prof. Krystyna Kardyni-Pelikánová, Jaroslav Pánek i Jaroslav Vaculík, doc. doc. Jiří Friedl, Blažena Gracová i Ladislav Hladký, dr dr Roman Baron, Jan Chodějovský, Marcel Černý, Jindřich Dejmek (DSc.), Marek Ďurčanský, Roman Madecki, Veronika Matějková, Renata Putzlacher-Buchtová i Renata Rusin Dybalska.

Tom opracowali i zredagowali Roman Baron z Instytutu Historii Akademii Nauk Republiki Czeskiej, Roman Madecki, kierownik Zakładu Języków i Literatur Zachodniosłowiańskich w Instytucie Sławistyki Uniwersytetu Masaryka w Brnie oraz Jan Malicki, dyrektor Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego. Dwaj pierwsi, badacze czescy średniego pokolenia (o polskim rodowodzie), przygotowali także poprzednią monografię badań polonistycznych w Czechach¹⁸. Jan Malicki, założyciel i redaktor naczelny kwartalnika „Przegląd

¹⁶ „Mappa Geographica ex novissimis observationibus Regnum Poloniae et Magnum Ducatum Lithuaniae”. Oryginał mapy znajduje się w zbiorach Instytutu Historii Akademii Nauk Republiki Czeskiej w Pradze.

¹⁷ W większości angielskojęzyczny charakter ma wspomniany rozdział VII. Wśród jego autorów jest prof. Jane Curry, politolog z Santa Clara University w Kalifornii oraz pięćoro badaczy z Ukrainy (Mykoła Genyk, Gennadii Korolov, Orest Krasivski, Natalia Maziy i Maria Senycz).

¹⁸ Dr Roman Baron, absolwent historii na UJ, bada stosunki czesko-polskie w XIX i XX w.

Wschodni”, od wielu lat jest koordynatorem rządowych programów stypendialnych dla młodych badaczy ze Wschodu oraz organizatorem Wschodniej Szkoły Letniej Uniwersytetu Warszawskiego.

Tematycznie różnorodny materiał uporządkowano według klucza geograficznego. Kolejno mamy ukazane problemy i interpretacje z perspektywy czeskiej (rozdz. I: „Tradycje i wyzwania czeskich badań nad Polską” oraz rozdz. II: „Z kontaktów czesko-polskich”), słowackiej i węgierskiej (rozdz. III: „Środko-europejska perspektywa”) oraz wschodnioeuropejskiej (rozdz. IV: „Pryzmat litewski”, rozdz. V: „W białoruskiej i rosyjskiej optyce” oraz rozdz. VI: „Widziane z Ukrainy”). Umożliwia to skonfrontowanie badań polonoznawczych w tych krajach z głównym nurtem czeskiej refleksji naukowej. W tomie znalazły się także teksty prezentujące polską optykę. Jak wiadomo, te same wydarzenia mogą być różnie interpretowane w zależności od tego, czy patrzy się na nie z Warszawy, Pragi albo innych stolic. Zaproszenie do współpracy badaczy z Polski¹⁹ pozwoliło na pozyskanie materiału do ciekawych porównań, ale i do polemik.

Autorzy podjęli szereg tematów. Są wśród nich problemy dyskusyjne, jak wzajemne stereotypy narodowe. Gdzie szukać przyczyn skrajnie różnych ocen wydarzeń ze wspólnej historii? Dlaczego doświadczenie i pamięć historyczna wciąż budzą emocje? Na te i inne pytania nie znajdziemy gotowych odpowiedzi, gdyż nie taki był cel autorów i zespołu redaktorskiego. Chodziło raczej o wskazanie

Autor m.in. monografii: *Między Polską i Czechami. W optyce historyka z Brna* (Toruń 2009) oraz *Ambasadorowie wzajemnego zrozumienia. Niedocenieni twórcy pomostów między polską i czeską kulturą (XIX–XXI w.). Studia i szkice* (Toruń 2013). Sekretarz Polsko-Czeskiego Towarzystwa Naukowego oraz członek Rady Programowej Czesko-Polskiego Forum przy MSZ w Pradze. Dr Roman Madecki zajmuje się językoznawstwem ogólnym i porównawczym oraz gramatyką opisową języka polskiego. Autor książki *Myszę, więc mówię. Tekst, dyskurs, szyfery, gatunki mowy* (Brno 2006), współredaktor prac zbiorowych: *Poláci v Brně a na jižní Moravě. Polacy w Brnie* (współred. L. Štěpán, Brno 2008) oraz cytowanej *Česka polonistika: nové výzvy, nová témata*. Współzałożyciel i wieloletni prezes Klubu Polskiego „Polonus” w Brnie.

¹⁹ W tomie teksty zamieściło ośmioro badaczy z Polski, w tym prof. prof. Mikołaj Iwanow (Wrocław), Danuta Konieczka-Śliwińska (Poznań), Marek Kornat (Warszawa), Marcelli Kosman (Poznań), dr dr Sebastian Grudzień (Kraków), Monika Válková-Maciejewska (Poznań) oraz Jan Malicki (Warszawa) i Agnieszka Stec (Kraków). Ponadto absolwentką bohemistyki UJ jest Katarzyna Barna-Krawczyk, lektor języka polskiego na uniwersytecie w Brnie. Polką jest również prof. Krystyna Kardyni-Pelikánová, emerytowana profesor Uniwersytetu Masaryka w Brnie, czołowa przedstawicielka czeskiej polonistyki; w 2015 r. otrzymała (wraz z mężem, czeskim polonistą prof. Jarmilem Pelikánem) Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski. Warto nadmienić, że magisterium, doktorat i habilitację prof. K. Kardyni-Pelikánová obroniła w Polsce.

możliwości i zaniedbań poszczególnych historiografii oraz pokazanie płaszczyzny do dyskusji.

O tym, że taka płaszczyzna istnieje przekonują m.in. rozdziały dotyczące tradycji czeskich badań polonistycznych i polonoznawczych (R. Baron i R. Madec-ki), czesko-polskich kontaktów literackich (R. Putzlacher-Buchtová), wzajemnych obrazów w podręcznikach szkolnych (D. Konieczka-Śliwińska i B. Gracová), badań nad polską historią we współczesnej historiografii czeskiej (J. Pánek), słowackiej (Lubica Harbuľová), węgierskiej (Gábor Lagzi), ukraińskiej (Olga Kowalewska) i litewskiej (Andrzej Puksztó). Punktem wyjścia do dalszych dyskusji mogą być rozważania dotyczące dziejów, stanu obecnego i perspektyw rozwoju polonistyki czeskiej (K. Kardyni-Pelikánová), węgierskiej (G. Lagzi) i ukraińskiej (O. Kowalewska) czy kwestii białoruskiej w polsko-rosyjskich stosunkach wzajemnych (M. Iwanow). Wymieniamy tylko przykładowe teksty i problemy, w przeciwnym razie ten fragment recenzji musiałby zamienić się w indeks.

Osobna część publikacji to dwa ostatnie rozdziały o charakterze biograficznym. Pierwszy zawiera sylwetki 23 nieżyjących już środkowoeuropejskich uczonych zajmujących się polskim językiem, literaturą, kulturą i historią (s. 417–550). Warto odnotować, że teksty wykraczają poza zwyczajowe noty biograficzne. Poza omówieniem życia i dorobku badawczego uczonych przynoszą wskazówki bibliograficzne oraz wybór najważniejszych prac naukowych ich autorstwa. Przeważają sylwetki slawistów z Czech, w tym ważnych postaci tamtejszej humanistyki (m.in. Jaroslav Bidlo, Adolf Černý, Jiří Damborský, Zdeněk Hájek, Jiří Horák, Maxmilián Kolaja, Karel Krejčí, Jan Máchal, Josef Macůrek, Antonín Měšťan, Jaroslav Valenta, Václav Žáček). Uwzględniono również biogramy Polaków zasłużonych dla rozwoju polonistyki czeskiej (Marian Szykowski) i słowackiej (Władysław Bobek). Jak przyznali Redaktorzy (s. 11), mimo podjętych starań nie udało się niestety zamieścić więcej tekstów o polonoznawcach z innych krajów. Toteż są oni reprezentowani symbolicznie (Endre Kovács z Węgier i Pavol Winczer ze Słowacji).

Charakter po części biograficzny ma także kolejny rozdział (rozd. IX: „Wschodnia Szkoła Letnia Uniwersytetu Warszawskiego”). Rozpoczyna go krótki zarys polskich przedwojennych badań sowietologicznych, następnie zaprezentowano w formie zwięzłych not sylwetki 30 zmarłych profesorów oraz uczestników i organizatorów Wschodniej Szkoły Letniej (WSL). W telegraficznym skrócie można przypomnieć, że Szkoła powstała w 1992 r. z inicjatywy Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego i adresowana jest głównie do mło-

dych badaczy z państw byłego ZSRR oraz Europy Środkowej, ale również do naukowców z innych krajów. W ramach WSL odbywają się wykłady i seminaria, a uczestnicy mają okazję zapoznać się z polskim życiem naukowym, skorzystać z archiwów i bibliotek. Do 2015 r. w zajęciach organizowanych przez Szkołę Letnią wzięło udział ponad 600 osób z 26 krajów (za Janem Malickim, dyrektorem WSL, s. 557). Wśród słuchaczy było także wielu członków zespołu autorskiego niniejszej monografii.

Warto odnotować chociaż kilku nieżyjących już wykładowców Szkoły – Juliusz Bardach, Marian Biskup, Andrzej Drawicz, Bronisław Geremek, Aleksander Gieysztor, Michał Heller, Sławomir Kalembka, Bohdan Osadczuk, Antoni Podraza, Władysław A. Serczyk, Jerzy Skowronek, Tomasz Strzembosz, Leopold Unger, Jaroslav Valenta, Paweł Piotr Wieczorkiewicz i Zbigniew Wójcik.

Monografię uzupełnia wybór materiałów źródłowych i literatury przedmiotu (s. 599–650), a także wykaz tłumaczeń polskich dzieł literackich. Zestawienie to może być dobrym punktem wyjścia dla zainteresowanych historią relacji polsko-czeskich. Do książki dodano obszerny materiał ilustracyjny (około 140 fotografii na wkładce) i opatrzone go opisem merytorycznym. Fotografie nawiązują do postaci, wydarzeń oraz prac literackich i naukowych ważnych z punktu widzenia tematu monografii.

Otrzymaliśmy pracę potrzebną nie tylko ze względów badawczych, ale również z punktu widzenia relacji naukowych między Polską a Czechami w kontekście Europy Środkowo-Wschodniej; nieraz dosyć odmiennie postrzeganej i rozumianej przez humanistykę poszczególnych państw i narodów tego makroregionu.

prof. dr hab. ARTUR PATEK,
Instytut Historii, Wydział Historyczny,
Uniwersytet Jagielloński,
ul. Gołębia 13, 31–007 Kraków,
artur.patek@uj.edu.pl

About Poland in the Czech Republic in the context of Central and Eastern Europe

Polish studies have a long tradition in the Czech Republic. It goes back to the first half of the nineteenth century, when the Czechs were experiencing the na-

tional rebirth. This was accompanied by their interest in the Slavic world, including Polish issues. In the interwar period, the Department of the Polish Language and Literature was established at Charles University in Prague, and a Polish language course was run in Brno (at Masaryk University). The Inter-governmental Joint Permanent Polish-Czech Commission for Humanities operating between 1993 and 2006 served well for the Polish-Czech cooperation. Held in Prague in 2013, the Congress of the Polish Studies was attended by over a hundred researchers from more than a dozen countries. The Congress attempted to present the current state of research on Polish history, culture and scholarship. Two collective works were published as the proceedings of the congress. This paper discusses the second one, *The Czech studies on Poland in the context of Central and Eastern Europe*, which was published in Polish.

Translated by: Agnieszka Tokarczuk